

PIECZA (796) sb f

e jasne (w tym 1 r. błędne znakowanie), a pochylone.

sg N pieczę (28). ◇ G piecz(e)j (28) *BierEz*, *RejPs* (4), *KrowObr* (4), *KwiatKsiąż*, *RejAp* (2), *RejPos* (11), *RejZwierc* (4), *PaxLiz*, pieczy (11) *GórnDworz* (2), *WujJud*, *KochPs*, *ArtKanc*, *ZawJeft*, *ActReg*, *RybGęśli*, *WujNT* (2), *CiekPotr*. ◇ D pieczy (3). ◇ A pieczę (181). ◇ I pieczę (3). ◇ L pieczy [w tym: bez przyimka 1 r. prawdopodobnie błędnie *RejFig Ee3*] (535), piecz(e)j [w tym: w rymie (1)] (2), pieci [w rymie] (1); -y : -(e)j *WujJud* (4:1), *GrabowSet* (12:1); pieczy : pieci *KochMRot* (1:1). ◇ V pieczę (2). ◇ pl G pieczy (1). ◇ A piecz(e) (1).

Sł stp, Cn notuje, *Linde XVI – XVII w.*

Wyróżnianie spośród innych, szczególna uwaga; *cura PolAnt*, *Vulg*, *Mącz*, *Cn*; *sollicitudo*, *diligentia Vulg*; *circumspectatio*, *consideratio Mącz*; *antiquitas*, *consectatio*, *curatio Cn* [w tym: na pieczy (509), w pieczy (19)] (796) :

a. *Dbalność*, *troska*, *staranie (się)* [w tym: *czyja* (46): *pron poss* (34), *G sb i pron* (7), *ai poss* (5)] (387) : *RejKup h3v*; *KromRozm III N8*; od takich odyął Pan śwą pilną pyeczę/ Co imyeniowi yego śwętemu złorzeczą K2; *RejPos* 216v; *KochPs* 11; *ZawJeft* 40; Nie rącz/ w śwey pieczy życziwey wftawąć/ W dobre wiedz: we złym fktku nie chćiey dawać. *GrabowSet X3v*; *GosłCast* 69; *PaxLiz C*, *C2v*.

piecza kogo, czego [= o kogo, o co] (3): *WujJud Nn*; O inakłzey pieczy y ftarániu zmárłych nie czytamy. (*marg*) *ConfesioniŃte z Aëryufem Heretykiem modlitwy y ofiary zá vmárle odrzuciá. (-)*. *WujJudConf* 200v; ktoremu [*Piotrowi*] był Pan Chriřtus pieczę kořciolow zlecił. *WujNT* 652.

piecza okołó kogo, okołó czego (12): A przeto dobry krol/ ftraży ludzi zbroinych/ zámykánia niezwyčajnego/ y iney pieczy okołó ciála śwego zániecha *GórnDworz Gg7*, *Hh4v*; O Pogrzebie wiernych/ o pracy álbo pieczy okołó Vmárłych *WujJud b7 [idem]* 200; *ZawJeft* 39. Cf »pieczę mieć«, »pieczej nie mieć«.

piecza o kogo, o co (6): po wielkiéy częřci y ná Podkomorze, ná Woyłkie o przeiázdy piecza iest włożoná *SarnStat* 516. Cf »pieczę mieć«.

piecza nad kim (18): y iáka iest wftawicłźnie piecza y opieká iego [*Pana*] święta nád nimi [*nad skromnymi, cichymi, a ludźmi pocziwymi*] *RejPos* 265v, 257v, 333v. Cf »pieczę mieć«, »pieczej nie mieć«.

piecza o kim, o czym (140): Thy znamiona gdy będą v brzemienny/ albo v rodzącyey. Iawny znak iest iże ona/ trudno ma zořtać [*cala i zdrowa*]. Przeto pieczę o niey łamemu Bogu poruczyć *FalZioł V* 32v; A to mowił/ nieže by [!] mu o vbogich pieczę była/ ale iřz był złodźieiem *MurzNT Ioann 12/6*; *KromRozm II y2*; *KromRozm III N*, *N6*, *O5 [2 r.]*; *KwiatKsiąż D2v*; thákiež tež piecza o żądzey/ iřcie nie dla żądzey/ ále dla rozumu ma być czyniona. *GórnDworz Hh4*; *RejPos* 276v, 329v; *WujJud* 200v; *KochPs* 73; *KochPieř* 6; porzucili mieřczánie wřzyřtkę o sobie pieczę/ iuřz tylko řzynkuia/ pijá/ á łotruia *GórnRozm L3v*; *PaprUp L4*; *GrabowSet K3v*; *KochFrag* 29; *RybGęśli C3v*; *WujNT* 505. Cf »pieczę mieć«, »pieczej nie mieć«, »wziąć pieczę«.

W połączeniach szeregowych (8): *BierRozm* 21; *KrowObr* 51v [2 r.], 59; A záfyie ciálo cienczy/ [...] praca/ piecza/ mále spánie/ [...] *SienLek* 5; gdyż tho ielt wlyzytká piecza/ łtáránie/ á požádliwóść náfza/ ábychmy fie tám [do Boga] doftáli. *RejPos* 293, 333v, 343.

W charakterystycznych połączeniach: *dobra (lepsza) piecza* (13), *istotna, mała (na(mniejsza))* (14), *mądra* (2), *osobliwa* (8), *pilna (napilniejsza)* (22), *prożna, święta* (4), *ustawiczna* (2), *wielka ((na)więtsza)* (37), *wszytka* (2), *zewnętrzna, żadna* (10), *życzliwa; piecza Boża, pańska, plebanowa, powszechnego kościoła; piecza kościołów [= o kościoły]; piecza około budowania, około chorych, około ciała* (2), *około człowieka, około umarłych* (2), *około upadku, około zdrowia; piecza na niewdzięczności ludzkie, na opatrzenie, na pieniądze, na wszystkie rzeczy, na żonę; piecza o dobro Korony, o przejazdy; piecza nad grzesznym człowiekiem, nad dziatkami, nad grzesznikiem, nad małżeństwem, nad niewiernymi, nad synaczki, nad wiernymi* (3); *piecza o bliźnich, o błazniech, o budowaniu kościoła, o ciele* (2), *o chorych, o (nędznym) człowieku* (2), *o domowych* (2), *o dobrym imieniu, o kościele* (7), *o krześcijaniech, o ludzioch* (2), *o cnotliwym narodzie, o nędznem (nędzniku)* (2), *o owcach (owieczkach)* (4), *o pokornych, o postąpieniu naszym, o pożywieniu, o przyjaciółach, o rannych, o rzeczach boskich, o swoich rzeczach, o sługach, o spiżarni, o trzodzie, o ubogich* (3), *o dobrych uczynkach, o umarłych, o upadłem, o wiernych* (2), *o więźniach, o winnicy, o wojowaniu, o wolech* (2), *o wszystkich* (6), *o zbawieniu* (2), *o zdrowiu* (4), *o złych, o zysku, o żądzej, o lepszym żywocie* (3); *piecza należy* (2), *jest włożona; pieczej nie omieszkać, przydać, zaniechać; pieczę obrocić, odjąć, poruczyć, porzucić, zlecić; na pieczy zatrzymawać; w pieczy zostawić.*

Fraza: »miej Boże na pieczy« (1): KToż fie tego spodziewał/ żeby moje rzeczy/ W taką cięśnią przyść miały? miej Boże ná pieczy. *WisznTr* 8.

Zwroty: »być (a. bywać) na pieczy, w pieczy; na pieczy zostać« [w tym: u kogo (26), na (w) czyjej (6): *pron poss* (3), *G pron i sb* (3); z *elipsą „być”* (8)] [szyk zmienny] (36:3;1): *RejJóz* A7; *RejKup* bb8; *RejWiz* 132, 138v, 182; *KwiatKsiąż* B; Kościoł ná wielkiew pyeczy v Páná. *RejAp* AA7v marg, AA7v, 23v [2 r.], 119, Ee2; á w iákim błogóśławieniństwie wftáwicźnie chodzą ci/ ktorzy fą ná fwiętey pyeczy iego. *RejPos* 256v, 162v, 214, 228v, 238v, 240 (17); áby tá fwięta á fławna oyczyzná náfzá/ á práwie iáko włafna mátká náfzá/ była ná lepźzey pieczy v tych Polfkich fynow fwoich. *RejZwierc* 240, 119, 124v, 125, 125v [2 r.], 126; *PaprpPan* Dd4v; *GrabowSet* Hv, P2v, R4.

»pieczę mie(wa)ć; piecza ma być miana; mienie pieczej« [w tym: *około kogo, około czego* (6), *na kogo, na co* (12), *o kogo, o co* (6), *nad kim* (12), *o kim, o czym* (108), *po czym* (1), *ze zdaniem dopełnieniowym* (11)] = *opiekować się, troszczyć się, dbać; być odpowiedzialnym za coś; starać się, zabiegać; [alicui] cura est Mącz, Vulg; curam agere, curam a. diligentiam habere, pertinere [ad aliquem] Vulg; videre PolAnt; circumspicere, consulere, curare Mącz; studere JanStat [szyk zmienny] (154:2:1): BierEz* D3, O4v, S3v; *OpecŻyw* 107v; *PatKaz* II 74v; *MiechGlab* *2v; *RejPs* 50, 62v, 90v, 105, 109 (7); *RejJóz* E7v; *RejKup* q5v; *KromRozm I* F4v; Teści bóg dzieci twoich oicem ielt/ teści má pieczę iakoby przy dobryi wierze trfały *MurzHist* N3v, Mv; *MurzNT* 38v; *KromRozm III* G3, H5, H8, M8, N8v, P5; *GliczKsiąż* Q, Q2v; *LubPs* ee5v [3 r.]; *KrowObr* 57 [2 r.], 149v; *RejWiz* 155; *Leop* 3.Esdr 6/27, *Sap* 12/13, *Eccli* 41/15, *Luc* 10/34, 1.Petr 5/7; Pátrz iáko y bełtykáká/ ma pyczę o łobie *RejZwierc* 125v, 124v; *BibRadz* 1.Par 17/17, Ez 34/6, II 12b marg; Ma być tedy niemála

piecza mianá/ iżebi młodzieńciczi iáko nadłużey w cáłości/ to iest/ w czyfstości záchowiwáni byli. *KwiatKsiąż* C4v, E3v, M; Rem aliquam circumspectare, Mieć pieczę ná nieyáką rzecz. *Mącz* 405d, 63c, 73b [3 r.], 268c, 322d, 392c, 405d [2 r.], 474c; *RejAp* 24v, 78, 102; *GórnDworz* Gg5, Hh4, Ii6v; *RejPos* 10, 25, 26v, 42v, 43 (45); *KwiatOpis* C4; *KuczbKat* 410; *RejZwierc* 55, 63, 97, 108v, 114v, 115v, 248v; *WujJudConf* 3; *PaprpPan* X2v; By mi iedno ízkodzić/ ná to pieczę máią. *KochPs* 82, 172; *SkarŻyw* 558; *KochFr* 92; *KochDz* 106; *ReszHoz* 118, 121, 129; Roznieyfzych obyczáíow íą dziś fynaczkowie: Ktorzy tylko mácáią gdzie kupić zagony/ A máią pieczę máią o dobro Korony. *BielSen* 18; *ArtKanc* M17, T11; *GórnRozm* I4v; *ZawJeft* 13; *ActReg* 144; *Phil* K2; *LatHar* 583; *KołąkSzczęśl* Cv; *WujNT Luc* 10/34, s. 259, 263, *Ioann* 12/6, 1. *Cor* 9/9 (10); *SarnStat* 46, 232 [2 r.], 308, 310, 986; *CiekPotr* 9; O tym myśl wítawiczna/ lub fłowy/ lub rzeczą Rátowác cię/ mam o tym/ wítawiczną pieczę. *GosłCast* 38; *PaxLiz* Bv, C3v.

»pieczej nie mieć« [w tym: żadnej (6), namniejszej (3); około czego (1), nad kim (2), o czym, o kim (11)] = zaniedbać, opuścić [szyk zmienny] (14): *KrowObr* 54v, 57v, 64v; á nic on [zły człowiek] namnieyfzey pieczy nie ma około tego vpadku íwego. *RejAp* 194; *RejPos* 42v marg, 43v, 49v, 52v, 61 (8); Aby o nich iuż żadný Bóg náfz pieczy niemiál? *ZawJeft* 13; *WujNT Ioann* 10/13.

»(nic) pieczej nie mieć« [w tym: o kim (1)] = nie troszczyć się, być spokojnym [szyk zmienny] (2): Xántus w Ezopá dufáiąc/ Wítał ráno pieczy nie máiąc: Stánął wzgorę ludzi wezwał/ Ezopowę ráde im dał. *BierEz* E4; *RejPos* 38v.

»mie(wa)ć na pieczy, w pieczy« [w tym: kogo, co (94), ze zdaniem dopełnieniowym (7); na, w swojej pieczy (13)] = opiekować się, dbać; być odpowiedzialnym za coś; starać się, zabiegać; *asservare*, *attendere*, *curae habere*, *observare* *Mącz* [szyk zmienny] (101:4); *BierEz* P2v; Abowiem náwielkiey ma pieczy pan bog ípráwiedliwego [!] *RejPs* 56v, 49, 107v; *RejKup* h6v, x5v; *LubPs* Zv, aa marg; Gdyż Pan ná żadney pieczy nie ma złościwego/ A íelcże go precz popchnie zá rozmyflem íego. *RejWiz* 135, 32, 50v, 135, 138; *KochZuz* A2; *RejZwierz* 108v, 141v; *BibRadz Ez* 34/10, 12 [2 r.]; *Asservare* pro *observare*, Doględác kogo/ mieć kogo ná pieczy/ podftrzegác. *Mącz* 389a, 151a, 444b; *Prot* D3; *RejAp* 23v, 30v, 64v, 102, 143v; A gdyż on nas ná tákiey pieczy mieć raczy/ á gdyż fie námi ták opyekác raczy/ iáko dzyatkámi íwemi *RejPos* 206, 60, 139, 148, 162v, 165 marg (23); *HistLan* A4v, Cv; *RejZwierc* 5v, 85v, 126, 134v, 155; *BielSpr* 25v; *CzechRozm* 173v; Bo był ná wízem potrzebny Póspolitey rzeczy/ Iáko fyn íey prawdziwy miał íą w pilney pieczy *PaprpPan* M, E3, M2v, N4v, Q2v, V4v; *KarnNap* D3v; *KochOdpr* D; Miéy ná íwéy pieczy/ oycze miłósierny/ Dźiedzictwo íwoie/ y wízytek lud wierny *KochPs* 39,53, 60, 78, 109, 121, 212; Niemálz ná śwíecie żadný pewný rzeczy/ Próżno tu człowiek ma co mieć ná pieczy. *KochFr* 4, 115; *WisznTr* 23; Nam nielza iedno pátrzac téż íwé rzeczy/ [...] Ófáték niechay Bóg ma ná íwéy pieczy. *KochPieś* 16, 44; *PudłFr* 55; *ArtKanc* K3v, T13v; *PaprpUp* B3v, F2; *ZawJeft* 21; Vrzędnik z Włódárzem máią to mieć ná pieczy/ áby brogi iednákie były/ dla młodźby *GostGosp* 18, 16, 68; *GórnTroas* 35; *GrabowSet* B2v, C2v, D2v, I4v, V2v; *KochFrag* 18; *SarnStat* 230, 491; *WitosłLut* A6v; Sczęścieś do nas wprowadził/ z dofátkiem wízech rzeczy/ Máiąc/ co przynależy/ wízytko w mądréy pieczy. *GosłCast* 17, 13; *KlonWor* 23, 49, 62; *SzarzRyt* C3v.

»puścić się (a. puścić [co]) na [czyją] pieczę« = *przekazać komuś troskę o coś* (2): *RejJóz* E8; *Nieday* fię zwodzyć tą rzeczą A pułć fię na moje pieczę. *RejKup* k4v.

»wziąć ([kogo, co]) na swą (a. swoją) pieczę, wziąć pieczę [o kim]« = *zaopiekować się kimś, zatroszczyć się o kogoś* (2:1): *Lecz przydzie czas miły panie gdy ty wezmiesz przed fie pieczę o takich á wydrzeż iáko zelwiego gniazdá duffę moię RejPs* 51v; *Bo po zefzciu rodziców náfzych/ [...] wzyfłki trudnoći náfzē fpólnē/ [...] wziął był ná fwoię pieczę KochFrag* 48; *WujNT* 381 *marg.*

Szeregi: »pieczę i bacność« (1): *godzi fię dobrze poftanowionemu młodzieńcykowi/ iżeby pieczy y bacności o rzeczach Bołkich nieomięfzkiwał KwiatKsiąż* D2v.

»piecza a błogosławieństwo« (1): *pamiętay/ ná iákíey pieczy á ná iákim błogofławieństwie ieft y żywot y śmierć fwiętych á wiernych iego [Boga] RejPos* 323v.

»piecza i dbałość« (1): *Coby fie im [sąsiadom, którzy nas drapią] też czáfem mogło oddać fnádnie/ [...] Iednoby trzebá lepfzey pieczy y dbałości/ Aby fie oddawáło wzajem ich miłości. RejZwierc* 183v.

»piecza a (i) łaska« [szyk 2:1] (3): *RejPos* 342v; *wieldzy Hetmáni ná lepfzey pieczy y ná wietfzey łáfce tákie więźnie záfwdy miewáli/ ktory fobie idąc w okowach przy koniu z wefołą myflá fpiewa niźli owego czo iuz zdechl nápoły. RejZwierc* 85v; *GrabowSet* A3. [*Ponadto w połączeniu szeregowym 1 r.*]

»(nie) piecza, (a, i, ani) opatrność« [szyk 4:1] (5): *Bo záfłte nie żadna piecza áni opátrność ludzka/ ále tylko lámá moc práwice Bożey/ [...] tey Korony/ ftrzeglá á bronilá. LeszczRzecz* A2; *Circumspectio et acuta consideratio, Pilna á oftra opátrność piecza. Mącz* 405d; *RejAp* 119; *RejPos* 276v; *WujNT* 505. [*Ponadto w połączeniu szeregowym 1 r.*]

»(nie) opieka albo (a, i, ani) pieczę« [szyk 3:2] (5): *KromRozm III N; ięzyk y vftá pocźciwe záfwdy fą w opyeye Páńfkíey á ná wielkíey pieczy v niego RejPos* 298, 61, 257v, 265.

»piecza i (a) pilność« (2): *RejPos* 255v; *ábyście W.M. [...] wzytkę pieczę y pilność do téy woyny obrócili OrzJan* 71.

»(i) praca i (a, albo) pieczę« [szyk 6:3] (9): *GlabGad* K5v; *Powiedz mi: co zá pracą/ y pietzą miał then Lotr ná krzyżu/ y ktore vtzynki dobre/ przes ktore fobie záfluzył zbáwienie? KrowObr* 57, 54v; *A tu dopirko poznáfł obietnicę pewną Páná fwoiego/ iz wietfzą y pieczę y pracą mieć będye o tobie RejPos* 220, 61v, 330; *WujJud* b7, 126, 200. [*Ponadto w połączeniach szeregowych 4 r.*]

»piecza, (i, a) staranie« [szyk 14:2] (16): *cyeslá okręt ábo fzkutę yáką vrobiwłfy y vbudowawłfy/ dotąd yey ftrzeże á o oney pyeczą á ftáránye ma/ pokąd yey ná brzeg morłki nye przyprawdzi. GliczKsiąż* Q2v; *GórnDworz* li6v; *RejPos* 44v, 51v, 81v, 184v, 330; *WujJud* 200v, Nn; *WujJudConf* 200v; *Próznē ftáráníē/ prózna o tym piecza/ Aby kto śmierci mógl fye vwárowác KochPs* 73; *Są záf ofobne Bráctwá/ ktore o więźniách ofobliwą pieczę y ftaránie máią ReszHoz* 121, 125; *Paprup* B3v, L4; *WujNT* 784. [*Ponadto w połączeniu szeregowym 1 r.*]

»piecza a (i) straż« (4): *LeszczRzecz* A3; *RejAp* 102; *RejPos* 332; *iáko fzedziwy wiek pocźiwy był záfwdy ná wielkíey pieczy á ftraży v Páná tego. RejZwierc* 126.

Wyrażenie przyimkowe: »z pieczę« = *starannie, zapobiegliwie* (1):

~ Szereg: »z pracą i pieczą« (1): Slucháycie tu te⁸⁰ ludzie pyffni/ tzo z wielką prátzą ij pieczą domy fwoie buduiecie/ ij drogimi marmory fie ftawicie *OpecZyw* 87. ~

Personifikacja (2): Piecza/ co złotem/ karmifz fię y żyiefz/ [...] Gdy dla bogáctwá/ w poćie vśiłuiefz/ Wiefzfięte fkarby tráćifz/ á nie czuiefz. *GrabowSet* V3, G3v.

Przen (3) :

Zwrot: »[o czym] pieczą mieć« (1): Náturá ni o czym wiefzfięzy pieczy niema/ iáko iżby káżdą rzecź w iftności fwey záchowáá *GórnDworz* X7v.

Wyrażenia przyimkowe: »w pieczy [czyjej]« (1): Wśi fpokoyna/ wśi wefoła/ [...] Człowiek w twéy pieczy vczćiwie/ Bez wízelákiéy lichwy żywie *KochPieś* 69.

»z pieczą« = *troskliwie* (1): Ziemiá mátká wízyftkich rzeczy/ Ziele rodzi iáko dzieći: [...] Ale ktore iey polecá [= *rośliny uprawne*]/ Nie chowa ich z táką pieczą: Iák mężowych dzieći mácochá/ Nie ták iáko fwoich kocha. *BierEz* Cv.

b. *Wzgląd, branie pod uwagę kogoś lub czegoś, liczenie się z kimś lub pamiętanie o czymś* (373) : yż gdy fámi [*Egipcyjanie*] dopuścili by fie [Żydzi] wywiedli/ y z wielką pieczą naprzod ie puścili/ przychodził zász ná nie żał [!]. *Leop Sap* 19/2.

W charakterystycznych połączeniach: dobra (*lepsza*) piecza (23), mała (*mniejsza*) (17), osobna, ostrożna, pewna, pilna (*pilniuchna, napilniejsza*) (22), wielka ((*na*)wiefzfięsza) (18), wszystka, żadna (3).

Przysłowia: Przyfzle rzeczy dobrze miec na pieczy *RejJóz* K4v *margin*, K4v; *RejWiz* 18, 129v; *RejZwierz* 127; Bo thák vczá Mędrcy/ iż to poććiwemu przyftoi przefzłemi fie rzecźámi ćwiefzfięć/ á przyfzle ná pilney pieczy miefwáć. *RejZwierc* 154, 209, 241v. [*Ogólem* 8 r.]

A mey [*lege: miej*] też nadobrey pyeczy Abys myfłyl ofwey rzeczy. *RejKup* f8, d6; *LubPs* P2; ták y w Połpolitéy rzeczy/ Káždy fwą porze/ káždy fwoie ma ná pieczy. *KochZg* A2; *RejZwierc* 251v, 252v; *GrochKal* 24. [*Ogólem* 7 r.]

Koniec káżdey rzeczy ma być ná pyeczy. *RejWiz* 49 *margin*, Cc6v.

A miey to na dobrej pieczy Wczas poftanow fwoie rzeczy. *RejKup* h7.

Chociay grufzkę w popiele/ ma przedfię ná pieczy. *RejZwierz* 58v.

Zwroty: »brać do swej pieczy« = *rozumieć, interpretowáć* (1): tákie fá káżdemu złe y dobre rzeczy/ iáki vmysł kory ie bierze do fwey pieczy. *RybGęśli* C4.

»by(wa)ć na pieczy, w pieczy« [*w tym: u kogo* (14), *komu* (7); *z elipsą „być”* (8)] [*szyk zmienny*] (26:1): *RejPs* 132; *RejRozpr* B4v; *RejWiz* 49 *margin*, Cc6v; *RejAp* 2, 8, 15v, 191 [2 r.]; á iżby nam zázwdy było ná pieczy fwięte imię twoie *RejPos* 14v; Ale krzywdá cudza/ ktora też záfie pochodzi od niego [*od człowieka*]/ to zázwdy ná máley pieczy v niego. *RejPos* 252, 34v, 39v, 194v, 206, 348; ZA ftárych wiekow był ná wielkiey pieczy/ Ten czo wiernie ftrzegł Połpoliteyrzeczy. *RejZwierc* 222v, [28²], 54v, 56v, 115, 115v, 222v; *MycPrz* II A4; A mowię to dla tego/ iż mi fá ná dobrej pieczy/ one Páwłowe wywody *CzechRozm* 211v; *PaprPan* V; Y iuz nam kramne á zamorfkie rzeczy/ Zázwfe ná pieczy. *KlonFlis* C4v.

»chować na pieczy« = *mieć na uwadze, na wzglądzie* (1): Gotowi zázwdy fłużyć/ Połpolitey rzeczy/ Ná wízem fwoię powinność/ chowáią ná pieczy. *RejZwierz* 87.

»pieczę mieć« [w tym: na kogo, na co (12), ze zdaniem dopełnieniowym (2)] = zwracać uwagę na kogoś lub coś, zważać, brać pod uwagę, liczyć się z kimś lub z czymś [szyk zmienny] (14): *RejPs* 80v, 92v, 128, 157 [2 r.]; *RejWiz* 74; Miłtrzu/ wiemy żeś iefth prawdziwy/ [...] á nie małz pyeczey ná żadnego: Abowiem nie małz ná pyeczy rozności perfon ludzkich [non est Tibi cura de aliquo, non enim respicis personom hominum *Vulg Matth* 22/16]. *RejPos* 250, 104v, 215 marg, 334; *RejZwierc* 85v, 133v, 147v; á co grzbiet mój potkać może, o tym Pieczy nie mám *CiekPotr* 80.

»mie(wa)ć na pieczy, w pieczy [w tym: co (215), kogo (25), ze zdaniem dopełnieniowym (43), cum inf (2), czego = co (1)]; ma być na pieczy miano [ze zdaniem dopełnieniowym (2)]« = zwracać uwagę na kogoś lub na coś, zważać, brać pod uwagę, liczyć się z kimś lub z czymś; *curae est [alicui]* *PolAnt* [szyk zmienny] (280:9;2): *BierEz* E4; *KlerPow* 11; *FalZioł* II 2d, V 73v; nic ná to niebáczą/ ábyś ty to miał ná pieczy pomłćić fie krzywdy niewinnie vćifnionych. *RejPs* 139, 56v, 68, 79v, 91, 107v (11); *RejRozpr* Av, B3v, C2, Dv; Y tho theśf ma bydz na pieczy myąno aby them riczerfkem ludziem pyenedzy nyedawąno. *ConPiotr* 32; *RejJóz* B8v, C5v, E2v, E6v, E7 (8); *RejKup* d6, d7, e2, f8, h7 (10); *Diar* 60; *BielKom* A3, B4v, D7v, E4, F3, F8v, G5; *LubPs* O6v, P2, R2, ff2; tedy połtronni narodowie/ ięzyk (á podobno y dowćip) Polłki ná máley pieczy máią *RejWiz* A4v; A Páná miey ná pieczy ábyś go nie draźnił *RejWiz* 80, A3v, 5, 6, 6v, 18 (36); *RejFig* Dd4v; *RejZwierz* A4, 23v, 42v, 51, 52 (16); *BibRadz Mar* 4/38, *Luc* 10/40, *Rom* 14/6; *KochZg* A2; *KwiatKsiąż* K3; *Prot* D3; *SienLek* 74v; Y włfyzależem głos z niebá mowiący ku mnie: Miey to ná pieczy co mowiło fiedm gromow/ ále tego nie piłz. *RejAp* 84; iáko fie Pan ząwždy ftárał o nie [o wiernych]: y iáko czárthá miał ná pilney pieczy áby im nie przekażał *RejAp* 165, 18, 61v, 86, 139, 150 (10); Widzyelić y wiedzyelić żydowie ty włzytki piłmá/ á což kiedy ie ná bárzo máley pieczy mieli. *RejPos* 9v, 34v, 40, 48 [2 r.], 64v, 68 (42); *BielSat* C3v; *HistLan* A3, C2, C3v, E, Ev (5); *RejZwierc* A4v, B2, 15v, 22v, 23v (37); *RejPosWstaw* [41³], 44; *MycPrz* I A2, B; *WierKróc* A4v; *PapPran* D2, H3, L [3 r.], L2v, R3 (15); *ModrzBaz* 21v; *KochOdpr* B2v; *KochPs* 157; *KochTr* 11; *StryjKron* 742; *CzechEp* 95, 244; *KochFr* 86, 123, 134; *KochDz* 105; *KochMuza* 25; Byleście Bogá ná pieći/ Ząwždy miály moié dzieći *KochMRot* B, B2v; *WerKaz* 276; *BielSjem* 11, 24; *KochPieś* 10, 44, 46, 47, 51; *KochSob* 58, 67; *KochTarn* 74; *PudlFr* 41, 49, 55, 61; *ArtKanc* R20; *BielRozm* 21; *GórnRozm* G2v; *GostGosp* 2; *GrochKal* 24; *Phil* R3; Ktokolwiek ná świećie iefth/ fortunie vfaiąc/ Ná máley pieczy Bogá/ ludzi zá nic máiąc: [...] ktobie Troia/ niech obroći oczy *GórnTroas* 7; *GrabowSet* B3, H3v, P2v; *KochFrag* 50; Dziękuieć zá porádę/ mam to w dobréy pieczy *WyprPl* B2v, Cv; *KolakSzczęśl* A3, C2; *SarnStat* 480; *KlonKr* Cv, C2, E4v; *CiekPotr* 14; *GosłCast* 10, 17, 27, 39, 74; *KlonFlis* E, E3, F3v, H3v; *KlonWor* **2, 72; *PudlDydo* A2, A3.

»mieć się na pieczy« = *strzec się, uważać; videre se PolAnt, Vulg; attendere sui Vulg; excubare animo, invigilare animo Cn* (31): *RejKup* e3, m2, dd7; Trzebá fie tedy myeć ná pyeczy/ y owłfem pilnować/ áby rodzicy dobrem powodem ftawáli fie dzyecyom fwym. *GliczKsiąż* E2v; *RejFig* Dd4v, Ee3; *RejZwierz kt*; *BibRadz Eccle* 7/15; *KochSat* B3v; *LeovPrzep* E3; *GórnDworz* F8v; *RejPos* 57 [2 r.], 67v, 147; Krolu dla miłego Bogá miey fie ná pieczy/ bo áćći tho woýłko wielkie/ ále bárzo nierządne á fwowolne *RejZwierc* 50, 114v, 116v, 120v, 126v, 127v; *RejPosRozpr* c2v; *MycPrz* II A4v; *PapPran* L2; *SkarŻyw* 36; *KochEpitCat* 110; Może dáć abłzach/ co teź nie poł rzeczy/ Trzebá fie w

ten czas dobrze mieć na pieczy. *KochSz* B2v; *RybGęśli* Cv; A miećcie fię na pieczy/ aby kiedy nie były obciążone łercą wálze obźárłtwem y opilłtwem/ [...] á żeby na was z trzalkiem on dzień nie przypadł. *WujNT Luc* 21/34, *Mar* 13/9, *Luc* 17/3.

Szeregi: »piecza i (a) baczenie (a. bacznosc)« [szyk 3:1] (4): *RejPos* 185v; á to co ich łlawney cnoce przyłtoi zówždy na pieczy á na bączności máią *RejZwierc* 100v, 135v; mam na dobrej pieczy y baczeniu W.M. záchowáte y łtárodawne przyiácielłtwo *WerKaz* 276.

»piecza a (i) pamieć« [szyk 1:1] (2): *RejPosWstaw* 44; Sá lékárłtwá w miłosci/ łá potrzebne rzeczy/ Drugie mam na pámięci y na dobrej pieczy. *GostCast* 39.

»piecza a pilność« (1): ábyś zówždy wolá Pána łwego na pieczy á na pilności miał. *RejPos* 205.

Przen (7) :

Zwrot: »mieć na pieczy« [*w tym: co* (5), *kogo* (1), *ze zdaniem dopełnieniowym* (1)] = *zwracać uwagę na coś, zważać, brać pod uwagę, liczyć się z czymś* [szyk zmienny] (7): *RejJóz* K2; *RejKup* e8; A ty Pánie niebiełki/ [...] Znałz łzy/ co máią grzechy me na pieczy. *GrabowSet* S2; Głupie mowilz: włzyłtko to łá śmiertelne rzeczy/ Ktorych dumy Poeckie nie máią na pieczy. *RybGęśli* B3, C2v; Po te tám tedy látá rozmaitych rzeczy/ Widáły oczy moje máiąc to na pieczy. Abym prołtym [...] rádźic vmiáł *CzahTr* G3; *PudłDydo* A4v.

c. *Pilne przyglądanie się, obserwowanie, kontrolowanie, śledzenie; czyhanie* (36) :

piecza o czym u kogo (1): Iuż nam opowiedzyawłzy á oznaymiwłzy ięzyk fáłefzny/ [...] y iáka o nim zówždy piecza v niego *RejPos* 251.

W charakterystycznych połączeniach: pilna piecza (5), *wielka (więtsza)* (11).

Zwroty: »być na pieczy, w pieczy [*u kogo*]« [szyk zmienny] (4:1): iż tego ielł zówždy potrzebá złosciwemu ciálu náłzemu/ a byłtrym myłlam náłzym/ aby były w grozie á na pyeczy v Pána tego. *RejPos* 127v, 215v [2 r.], 251v; *RejZwierc* 126.

»mieć pieczą« [*w tym: na kogo, na co* (9), *o kim* (3)] [szyk zmienny] (12): ná myłzy pieczą mam: Ktore mi do kólzá chodzą/ A bárzo mię w chlebie łzkodzą. *BierEz* P4; Bo nieináczey mem zdanyem dołwiadczyłz mię moy pánie byś też ná mię miał pieczą nawięczłłá iedno wiernem łobie *RejPs* 207; *RejRozm* 395, 406 [2 r.]; *LubPs* Kv, K2 *marg*; A gdy łie bitwá iuż wálna miedzy onymi wołłki łtoczyłá/ prołł Antoniú aby ná Brutulá ludzie pieczą mieli/ á iuż widzieli w iákiey zbroi y ná iákim koniu był *RejZwierc* 93; Pomni gdy tu wchodzilz brácie [*do gmachu*]/ Iż też máią pieczą ná cie. *RejZwierc* 236v, 246; *GostGosp* 92; *Phil* D.

»mieć na pieczy« [*w tym: kogo, co* (17); *na swojej* (1)] [szyk zmienny] (18): *RejPs* 16v; *RejZwierc* 5v; iż łie Pan łrodze pólmiewa á ná wielkiey pieczy ma ty łpráwy á połtáwy ich [*białych głów*]. *RejPos* 306, 85v, 204 *marg*, 224v, 298 *marg*, 309; Pan łákomłtwo zówždy ná wielkiey pieczy miał y łrodze zá nie karał. *RejZwierc* 64 [*idem*] A6v, 64, 77v, 93; *Paprpán* Y2v; *ArtKanc* Q11; Klucznik/ gdy młyn blizu dworá/ Młynárzá ma mieć ná pieczy/ aby Páńłka miárá dochodzilá do dworá łpełná *GostGosp* 58, 56; *KlonKr* D2.

Szeregi: »piecza i pomsta« (1): włzeteczny był tákże ná wielkiey pieczy y pomłcie v niego [*u Boga*] *RejZwierc* 126.

»piecza i staranie« (1): ząpowiedzieć/ áby bez opowiedzenia żaden nie śmiał odchodzić rodzic
fwoy: [...] O zbiegach ząwżdy ná łpuście pieczą y łtárání mieć. *GostGosp* 92.

»straż i piecza« (1): Xerxes łtrwożony będąc/ rołkazał mieć o nim łtraż y pieczą. *Phil* C4.

Synonimy: baczenie, czujność, dbałość, dbanie, pilność, staranie; b. wzgląd.

Cf **PIECZLIWOŚĆ, PIECZOŁOWANIE, PIECZOŁOWITOŚĆ**

DD